

SPRÁVA VOJENSKEJ KONTRAROVIEDKY O PRÍPADOCH „ZNEUŽITIA“ SÍL A PROSTRIEDKOV ČSĽA V AUGUSTOVÝCH DŇOCH 1968

ALEX MASKALÍK

MASKALÍK, A.: Report of the Military Counter-Intelligence on the Cases of “Misused” Forces and Resources of the ČSĽA in August 1968. *Vojenská história*, 2, 18, 2014, pp.126 - 147, Bratislava.

In the published material, the author provides a selection from the extensive *Report of the Cases on Misused Forces and Resources of the ČSĽA in August 1968*, submitted by the Chief of Military Counter-Intelligence, Major General Josef Stavinoha, to the Minister of National Defence, Colonel General Martin Dzúr, on January 6 1970.

The document clarifies the behaviour and conduct of the CS professional soldiers in the period immediately following August 21 1968, which in 1969 became the subject of special in-vestigation lead by the Military Counter-Intelligence Head Office. The report was aimed at providing comprehensive overview on the detected cases of “misuse” of the CS People’s Army by the members thereof. This was a result of almost a yearlong investigation carried out within the state security operation. The author provides a transcript of the material, in particular the sections regarding Slovakia, with scientific comments enclosed.

Military History. Czechoslovakia. August 1968. *Czechoslovak People’s Army in August 1968*.

Invázia armád krajín Varšavskej zmluvy bola pre všetkých čs. obyvateľov obrovským šokom, a pohoršenie z tejto agresie veľmi rýchlo prerástlo do silného odporu voči konaniu Spojencov. Mnohí zastavovali postupujúce jednotky a snažili sa vojakom vysvetliť, že na inváziu nebol žiadny dôvod. Na niektorých miestach obyvatelia strhli označenia ulíc a smerové tabule, aby okupačné sily dezorientovali. Najostrejšie prejavy odporu na niektorých miestach prerástli až do potyčiek, ktoré priniesli na oboch stranách zranených i mŕtvych. Bokom nestáli ani príslušníci ČSĽA,¹ a to aj napriek tomu, že minister národnej obrany generálplukovník Martin Dzúr v svojom nočnom rozkaze z 20. augusta 1968 nariadil veliteľom Západného vojenského okruhu, Stredného vojenského okruhu, Východného vojenského okruhu, cestného zboru a náčelnikom Vojenskej akadémie Antonína Zápotockého, Vojenskej politickej akadémie Klementa Gottwalda, resp. náčelnikom jednotlivých druhov vojsk MNO 1. „*všetchna vojska ponechat v kasárnách*“, 2. „*štaby svazů a svazků povolat*

¹ ČSĽA (ČSĽA) – Československá ľudová (lidová) armáda.

na pracovisku a neopoušťať mírovou posádku“, 3. „zabezpečiť, aby v žiadnom prípade nebylo použito zbraní“ a 4. „sovetským vojskám, ktoré prešli na naše území poskytnúť maximálnu všestrannú pomoc“.²

Správanie a konanie čs. vojakov z povolania v období bezprostredne nasledujúcim po 21. auguste 1968 sa v roku 1969 stalo predmetom zvláštného šetrenia orgánov Hlavnej správy vojenskej kontrarozviedky.³ Jeho cieľom bolo podať ucelený prehľad o zistených prípadoch „zneužitia“ čs. ľudovej armády jej príslušníkmi.⁴ Výsledkom takmer ročného vyšetrovania, realizovaného v rámci plnenia úloh jej „štátno-bezpečnostnej ochrany“, sa stala pomerne rozsiahla **Zpráva o prípadoch zneužití sil a prostriedků ČSLA v srpnových dnech 1968**.⁵ Náčelník vojenskej kontrarozviedky, generálmajor Josef Stavinoha⁶, ju ministrovi národnej obrany generáplukovníkovi Martinovi Džúrovi predložil 6. januára 1970.⁷

Jeho pracovníci zhromaždili údaje o priamom zapojení sa radu čs. vojakov z povolania do zneužitia im zverených prostriedkov a zariadení na aktívny odpor proti ozbrojenému zásahu Varšavskej zmluvy. Získané poznatky poukazovali na rôznu intenzitu i mieru ich protisovietskej činnosti. Z nich bolo zrejmé, že ju mali realizovať tak „pravícovo oportunističtí a protisovietsky zaměření nebo dezorientovaní příslušníci ČSLA“ z vlastnej iniciatívy, ako aj na pokyn svojich nadriadených veliteľov, náčelníkov a v nejednom prípade aj na popud, či dokonca na priame požiadanie teritoriálnych stranických a štátnych orgánov i funkcionárov. Informácie o ich postojoch, názoroch a správaní v lete 1968, poskytnuté čs. armádnemu vedeniu, sa v konečnom dôsledku stali základným predpokladom realizácie očisty čs. armády

² Veliteľom 10. leteckej armády a 7. armády protivzdušnej obrany štátu krátko po polnoci súčasne nariadil: „zakazují s okamžitou platností vzlet všech letounů bez souhlasu MNO nebo NGŠ. Ukládám Vám zabezpečit přistání sovětských letounů na letištích Brno a Ruzyně“. Agentúra personalistiky Ministerstva obrany Českej republiky Praha, f. Rozkazy ministra národnej obrany 1968. Uvedené funkcie v rámci MNO a jednotlivých operačných zväzov v danom období zastávali: veliteľ ZVO genmjr. Stanislav Procházka, veliteľ SVO genmjr. Vasil Valo, veliteľ VVO genmjr. Samuel Kodaj, veliteľ 10. LA genpor. Jozef Kúkel, veliteľ 7. armády PVOŠ genmjr. Zdeněk Kamenický, veliteľ cestného zboru genmjr. Juraj Lalo, náčelník VA AZ Brno genpor. Jaroslav Dočkal, náčelník VPA KG Praha plk. Vojtěch Mencl, náčelník Hlavnej správy letectva a vojsk protivzdušnej obrany štátu MNO – zástupca ministra genmjr. Oldřich Štangel, náčelník Hlavnej správy pozemných vojsk MNO – zástupca ministra genpor. Alexander Mucha, náčelník operačnej a bojovej prípravy genpor. Josef Valeš, náčelník raketového vojska a delostrelectva genpor. Karel Blátenský, náčelník protivzdušného raketového vojska a delostrelectva genpor. Karel Blátenský, náčelník protivzdušnej obrany pozemných vojsk genmjr. Karol Seneš, náčelník spojovacieho vojska plk. Ladislav Stach, náčelník ženijného vojska genmjr. Štěpán Romoňský, náčelník chemického vojska plk. Ján Franko, náčelník tankovej a automobilovej správy genmjr. Bohuslav Kotlan, náčelník Hlavného tyla – zástupca ministra genmjr. Ján Lux. K obsadeniu vybraných postov československej ľudovej armády v auguste 1968 a služobnej kariére jednotlivých uvádzaných generálov pozri: MASKALÍK, A. *Elita armády. Československá vojenská generalita 1918 – 1992*. Banská Bystrica 2012.

³ V auguste 1968 figurovala Hlavná správa vojenskej kontrarozviedky (HS VKR) v rámci III. správy Hlavnej správy Štátnej bezpečnosti Ministerstva vnútra, od marca 1969 už v rámci tzv. III. správy Správy spravodajských služieb Ministerstva vnútra (spod právomoci Ministerstva národnej obrany bola vojenská kontrarozviedka vyčlenená v máji 1951; opätovne doň bola začlenená v júni 1990).

⁴ Pomerne obsiahly popis augustových udalostí v Československej ľudovej armáde, a to v rámci jej centrálnych orgánov (MNO, GŠ) a jednotlivých vojenských okruhov podal Daniel Povolný. Pozri: POVOLNÝ, D. *Vojenské řešení Pražského jara 1968*. II. Československá lidová armáda v srpnu 1968. Praha 2010. ISBN 978-80-7278-525-4.

⁵ Vojenský historický archiv – Vojenský ústřední archiv Praha, f. Sekretariát MNO 1969, karton 31, sign. 31/1-2, Zpráva o případech zneužití sil a prostředků ČSLA v srpnových dnech 1968.

⁶ Genmjr. J. Stavinoha, náčelník Hlavnej správy vojenskej kontrarozviedky od januára 1953 do decembra 1971.

⁷ Generál J. Stavinoha predmetnú Správu súčasne postúpil vedúcemu Oddelenia štátnej administratívy ÚV KSČ, t. j. hlavnému prevodovému článku KSČ pre riadenie ozbrojených mocenských zložiek (genmjr. Jaroslav Hejna), námestníkovi ministra vnútra (Miroslav Košnar), náčelníkovi Hlavnej politickej správy MNO (genmjr. Václav Horáček), náčelníkovi Kádrovej správy MNO (genpor. Martin Korbela) a hlavnému vojenskému prokurátorovi – námestníkovi generálneho prokurátora (plk. Zbyněk Kiesewetter).

od „aktívnych nositeľů pravícově oportunistických a antisocialistických názorů“, v čase normalizácie v rámci jej politickej konsolidácie.⁸

Správa uvádzala, že v období krátko po 21. auguste 1968 boli civilným osobám a inštitúciám dávane k dispozícii rôzne spojovacie prostriedky (vrátane obsluhy), prípadne boli na takéto zneužitie pripravované. Do tejto kategórie činnosti spadalo napr. vysielanie rôznych správ, stanovísk či komentárov (ako akejsi náhrady legálneho vysielania československého rozhlasu), prípadne odposluchávanie, alebo rušenie spojenia „spojeneckých“ vojsk, vysielanie protisovietskych agitačno-propagačných rezolúcií a výziev ich príslušníkom, či len uvedenie radiostanic do pohotovosti, resp. ich vyvezenie mimo vojenské objekty. Zneužívané boli tlačiarenské a rozmnožovacie stroje a zariadenia, dochádzalo k vytváraniu nelegálnych, resp. náhradných, záložných štábov a veliteľských stanovísk a na zabezpečovanie ich činnosti potrebným materiálom a prostriedkami velenia. Objavili sa tiež prípady, keď bola civilným inštitúciám poskytovaná technická a iná pomoc, t. j., že vojenské osoby vyvíjali činnosť na poskytnutie pomoci osobám mimo rámec armády, vyvíjajúcim protisovietsku, a teda „nepriateľskú“ činnosť. Išlo hlavne o pomoc v zásobovaní, výpomoc dopravnými prostriedkami či využitie vojenských odborníkov.

Proti invazným vojskám bola tiež organizovaná spravodajská a prieskumná činnosť, spočívajúca v sledovaní ich pohybu, dislokácie, konkrétnej činnosti, resp. následného spracovania zistených údajov do máp, prehľadov a hlásení. Z iniciatívy veliteľov a dôstojníkov došlo k manipulácii so zbraňami a muníciou, k ich prevozu zo skladov k útvarom, resp. prípravám na vyvezenie z objektov útvarov. Dialo sa tak v snahe, aby sa nedostali do rúk okupantov i v snahe vyzbrojiť vlastné jednotky pre prípad ozbrojeného odporu proti nim. Organizovaná bola obrana vojenských objektov pre prípad napadnutia, eventuálne ich obsadenia okupantmi, dochádzalo k prípravám jednotlivcov i celých skupín na prechod do ilegality a vytváraniu podzemných organizácií. V tejto súvislosti boli zachytené prípady, keď sa ukrýval vojenský materiál, dochádzalo k proklamovaniu úmyslu zahájiť partizánsku vojnu a odchodu „do hôr“ či spolupráci niektorých vojenských osôb s centrami odporu. Špeciálnu kategóriu predstavovalo vytváranie kanálov (a v niektorých prípadoch aj ich využitie) na ilegálny prechod príslušníkov armády a civilných osôb cez štátnu hranicu do západných krajín, klasifikované ako „nejzávažnejší činnosť z období sprna 1968, jako přímou zradu myšlenek socialismu a krajní hranici protisovětské činnosti“.

Správa bola vyhotovená v súhrnnom rozsahu 77 strán a v jej prepise sme vytiahli len tie prípady, ktoré sa viazali priamo k územiú Slovenska, resp., ktoré sa udiali v rámci jednotiek, útvarov a zariadení dislokovaných na slovenskom teritóriú v rámci Východného vojenského okruhu.⁹ Publikujeme ju v pôvodnom znení, t. j. bez jazykových a gramatických úprav, aby sme čo najviac zachovali jej pôvodnú výpovednú hodnotu.

⁸ Agentúra personalistiky Ministerstva obrany Českej republiky (ďalej len AP MO ČR) Praha (bývalé Ředitelství personální podpory MO ČR), f. Kádrová správa 1971, sign. 1141/3, Zpráva o vyhodnocení očisty velitelského sboru ČSLA.

⁹ Východný vojenský okruh (s veliteľstvom v Trenčine) teritoriálne pokrýval územie Slovenska a Moravy (okrem Jihlavského kraja). Po vytvorení federácie 1. januára 1969 sa územná pôsobnosť okruhu obmedzila len na oblasti Slovenska, čím sa stal relatívne samostatným teritoriálno-organizačným vojenským celkom, podobným tomu, akým bolo v rokoch 1945 – 1950 Veliteľstvo Oblasti 4 (so sídlom v Bratislave).

HLAVNÍ SPRÁVA VOJENSKÉ KONTRARozVĚDKY

K čj.: 003139/12-1969

Výtisk číslo: 1
Počet listů: 76

Z P R Á V A

o případech zneužití sil a prostředků ČSLA v srpnových dnech 1968

Politickým vývojem v naší společnosti v první polovině roku 1968 byly citelně zasaženy i čs. ozbrojené síly. Armáda jako jeden z nejdůležitějších mocenských nástrojů socialistického státu byla předmětem stále otevřenějších útoků sdělovacích prostředků a působení protisocialistických a pravicových živlů ve snaze narušit její akceschopnost a vztahy k ostatním socialistickým státům i jejich armádám.

Kromě útoků na vedoucí úlohu KSČ a stranicko politické orgány v armádě, docházelo k znevažování poslání armády, zejména jejího místa a úlohy ve Varšavské smlouvě, byly vyslovovány úvahy o neutralitě a zvýrazňována nemožnost jejího vnitřního použití.

Výsledkem této činnosti byla politická dezorientace části příslušníků ČSLA, netřídní pohledy na hodnocení mezinárodní situace, projevy vlastenectví převážně nacionalistického zabarvení a pokles morálně politického stavu i bojové pohotovosti.¹⁰

S postupem událostí krizového vývoje zaujímali i jednotliví příslušníci jednostranné protisocialistické a protisovětské postoje, účastnili se akcí různě nově vytvářených organizací, spolků a politických stran a vyvíjeli snahu o jejich založení i v armádě.

Dlouhodobé působení sdělovacích prostředků, jehož stálým obsahem mimo jiné byla kritika všeho sovětského, nezásadový postoj tehdejšího vedení KSČ¹¹ a státu i další vlivy polednového vývoje zformovaly názory a postoje příslušníků armády takovým způsobem, že neobvyklý a neočekávaný zásah spojeneckých vojsk byl většinou příslušníků armády přijat s nesouhlasem.

Přesto se však armáda jako celek podřídila rozkazům presidenta republiky a ministra národní obrany.¹² Tím se podařilo zabránit ozbrojenému střenutí s vojsky Varšavské smlouvy, což mělo rozhodující význam nejen v kritické době, ale i pozitivní vliv na konsolidaci vnitropolitické situace v dalším období. Nepodařilo se však v prvních dnech zabránit vzestupu nacionalistických emocí a protisovětských projevů, podněcovaných tendenčními relacemi různých rozhlasových stanic.

Složkami vojenské kontrarozvědky při plnění úkolů kontrarozvědné ochrany čs. ozbrojených sil byly získány poznatky o přímém zapojení řady příslušníků ČSLA a zneužití jim

¹⁰ Na příslušníkov ČSEA mala mať v tomto období „licoměrnost a demagogie hrubého zrna“ dopad v „dezorientaci, tápání, chaosu a destrukci pozitivních rysů vývoje naší armády“, čím mali byť výrazne narušené „politická uvědomělost, přesvědčenost o skutečných třídních zájmech světového proletariátu a naší dělnické třídy, o úkolech soudobého třídního boje ... proces, v němž se rozvíjí komunistické přesvědčení vojsk, jako je družné úsilí velitelů, politických pracovníků a stranických organizací, základní a morální politické vlastnosti obránce socialismu“. Vojenský historický archiv – Vojenský správní archiv Praha, f. Sekretariát MNO 1970, karton 31, inv.č. 40, sing. 25-1/9, Rozbor základních otázek upevňování morálně-politického stavu a kázně v ČSLA (schválený návrh vystoupení náčelníka HPS ČSLA).

¹¹ KSČ – Komunistická strana Československa.

¹² V auguste 1968 bol prezidentom ČSSR Ludvík Svoboda, ministrom národnej obrany genplk. Martin Dzúr.

svěřených prostředků a zařízení k aktivnímu odporu proti zásahu spojeneckých vojsk.

V tomto období byly dávány k dispozici některým civilním osobám a institucím různé spojovací prostředky včetně obsluhy nebo byly k takovému zneužití připravovány, zneužívány byly tiskařské a rozmnožovací stroje ČSLA, docházelo k vytváření nelegálních a záložních štábů, byla organizována zpravodajsko průzkumná činnost vůči spojeneckým armádám, byly připravovány zbraně a střelivo pro případný ozbrojený odpor, docházelo k přípravám jednotlivců i skupin k přechodu do ilegality a vytváření kanálů k nelegálnímu přechodu příslušníků armády i civilních osob přes státní hranici do kapitalistického zahraničí.

Charakter získaných poznatků ukazuje na různou intenzitu této protisovětské, mnohdy i protisocialistické a protizákonné činnosti, které se dopustili někteří příslušníci ČSLA v kritických dnech po 21. srpnu 1968.

Z dále uvedených, dosud získaných případů zneužití sil a prostředků ČSLA vyplývá, že této činnosti se jednotliví příslušníci ČSLA dopouštěli jak z vlastní iniciativy, tak v některých případech i na pokyn svých nadřízených velitelů a náčelníků a na přímé požadavky teritoriálních stranických a státních orgánů a funkcionářů.

I. Zneužití spojovacích prostředků ČSLA:

Do této skupiny případů zneužití spojovacích prostředků ČSLA jsou zahrnuty ty případy, kdy skutečně došlo ke zneužití těchto prostředků k protisocialistické a protisovětské činnosti, ať již k vysílání různých zpráv, výzev, rezolucí, stanovisek a komentářů jako náhradního vysílání tzv. legálního čs. rozhlasu, k odposlouchávání nebo rušení spojení spojeneckých vojsk Varšavské smlouvy, vysílání výzev k příslušníkům těchto vojsk, protisovětsky zaměřené agitace a propagační činnosti tzv. legálních orgánů apod.

Celkově bylo dosud zjištěno 81 případů přímého zneužití spojovacích prostředků armády, z nich pak ve 24 případech došlo ke zneužití na přímé vyžádání nebo popud tehdejších stranických a státních orgánů.

Charakteristickým znakem těchto případů je skutečnost, že činnost různých vojenských vysílačů byla ukončena v prvních dnech po 21. 8. 1968, ve většině případů okolo 23.–25. 8. 1968. Nebyl zjištěn případ, že by ke zneužití vojenských spojovacích prostředků k činnosti proti spojeneckým vojskům došlo po 28. 8. 1968, t. j. po podepsání moskevského protokolu.¹³

K jednotlivým případům zneužití spojovacích prostředků armády bylo zjištěno¹⁴:

¹³ Protokol o rokovani delegácie ZSSR a ČSSR, známy aj ako Moskovský protokol, bol výsledkom rokovani najvyšších čs. a sovietskych predstaviteľov prebiehajúcich v Moskve od 23. do 26. augusta 1968. Znamenal ideové poprenie Pražskej jari, legalizoval pobyt intervenčných sovietskych vojsk v ČSSR počas „hrozby odklonu od socializmu“ a otvoril cestu k budúcej normalizácii pomerov v čs. spoločnosti.

¹⁴ Prevádzka rádiových staníc v celej ČSLA bola zakázaná nariadením náčelníka Generálneho štábu generálporučíka Karla Rusova z 23. augusta 1968 a následným Rozkazom ministra národnej obrany č. 11 o deň neskôr. Vzhľadom na to, že nariadenie nebolo rešpektované všetkými príslušníkmi čs. ľudovej armády, musel náčelník GŠ 31. augusta vydať ďalší rozkaz, v ktorom stálo: „Podle údajů, které jsem obdržel od představitelů štábu Spojeneckých vojsk, bylo zjištěno, že vojskové radiostanice ČSLA se podílejí na činnosti proti Spojeným armádám ve spojení s nelegálními radiostanicemi. Vede se nepřátelská propaganda proti sovětským vojskům a provádí se radiové rušení. V radiových sítích velení letectva se předávají klamné povely, provokační hesla a tyto sítě jsou rušeny. Jde zejména o prostor BRNO, BRATISLAVA, ZVOLEN, NÁMĚŠŤ n. OSLAVOU. V mnoha případech byly zjištěny vstupy radiových staníc ČSLA do radiových sítí sovětských vojsk s propagačními cíli. V prostorech PŘÍBRAM a JIHLAVA bylo zjištěno záměrné rušení krátkovlnného spojení sovětské armády. Vzhledem k tomu, že tyto skutečnosti svědčí o neplnění uvedeného RMNO (rozkazu ministra národnej obrany – poznámka autora) a mého nařízení a hrubě narušují celkové úsilí o konsolidaci poměrů ČSSR, ukládám všem velitelům vojenských okruhů, (t. j. Západného, Středného a Východného – poznámka A. M.), armád (10. leteckej armády a 7. armády protivzdušnej obrany štátu – pozn. A. M.) a velitelů PS (Pohraničnej stráže – pozn. A. M.): – zabezpečit důsledné plnění dříve vydaných rozkazů – provádět soustavné kontroly zákazu radiového vysílání všemi radiovými stanicemi ČSLA a při narušení těchto rozkazů brát vinníky k soudní odpovědnosti“. Agentúra personalistiky Ministerstva obrany Českej republiky Praha, f. Kádrová správa 1968, sign. 10.

[...].

Vojenské školy:VLU Košice:¹⁵

- 4/ Ve dnech 22. – 28.8.1968 byla v provozu radiostanice RS-118 BN¹⁶ ze stavu provozního praporu Vyššího leteckého učiliště Košice s vojenskou obsluhou pod velením npor.¹⁷ TVRDONĚ, velitele čety 4. praporu radiotechnického zabezpečení pro RTZ-VLU¹⁸. Jmenovaný na rozkaz zástupce náčelníka spojení pro radiotechnické zabezpečení pplk.¹⁹ HRICIŠINA vyvezl ze zabezpečené garáže a bez vědomí velitele provozního praporu VLU radiostanici před budovu čs. rozhlasu v Košicích. Zde přisedli civilní redaktori a odejeli do VSŽ²⁰, kde v dopoledních hodinách dne 22.7.1968 zahájila radiostanice provoz pod názvem „VÝCHODNÍ SLOVENSKO“. Dne 24.8.1968 se přemístila do dopravních podniků města Košic a dne 26.8.1968 do objektu garáží Krajské správy spojů, kde činnost 28.8.1968 ukončila a dne 29.8.1968 byla převezena do objektu Kadetka, kde npor. TVRDONĚ hlásil příchod a ukončení akce pplk. HRICIŠINOVI. Činnost radiostanice potvrdil v osobním rozhovoru sám npor. TVRDONĚ.
- 5/ Dne 22.8.1968 se na velitelství 4. praporu radiotechnického zabezpečení Vyššího leteckého učiliště dostavil pplk. HRICIŠIN a vydal příkaz náčelníka štábu a ZVP²¹ praporu přistavit radiostanici RS-118 BN i s obsluhou před budovu čs. televize v Košicích a hlásit se u redaktora vojenské rubriky mjr.²² FRÖLIKA. Zde major FRÖLIK s dalšími dvěma redaktory v civilním oděvu přistoupili a odejeli do prostoru Herlan²³ okr. Košice, kde stanice zahájila provoz pod heslem „DARGOV“. V prostoru vysílání se mjr. FRÖLIK choval zcela nevhodně. Nechal se od místních občanů hostit lihovinami, vykřikoval protisovětská hesla s tím, že musíme bojovat proti okupantům a vychvaloval pomoc místních občanů, že materiálně zabezpečují vysílání apod. Vojenské obsluze radiostanice bylo chování mjr. FRÖLIKA odporné a hlásilo své znepokojení mjr. FRANCOVI, ZVP. Jmenovaný pak bez vědomí pplk. HRICIŠINA vydal ve večerních hodinách 23.8.1968 příkaz přerušit vysílání a RS-118 stáhnout k útvaru. Šetřením uvedeného zneužití radiostanice pod č. 4 a 5 bylo zjištěno, že k zneužití radiostanice od provozního praporu VLU pro tzv. legální vysílačku „VÝCHODNÍ SLOVENSKO“ – byla radiostanice vyžadována důstojníkem FRÖLIKEM od čs. televize pod záminkou potřeb VSŽ a byla zapůjčena po telefonickém souhlase nadřízeného velitelství, jmenovitě plk.²⁴ BABOROU a pplk. HRICIŠIN nejednal o své újmě, nýbrž na příkaz plk. BABORA.

[...]

¹⁵ VLU – Vyššie letecké učilisko Košice.

¹⁶ RS – rádiostanica.

¹⁷ npor. – nadporučík.

¹⁸ RTZ – radiotechnické zabezpečenie.

¹⁹ pplk. – podplukovník.

²⁰ VSŽ – Východoslovenské železiarne.

²¹ ZVP – zástupca veliteľa pre veci politické (politruk – političeskij rukovoditel', politický zástupca).

²² mjr. – major.

²³ Správne obec Herľany.

²⁴ plk. – plukovník.

Východní vojenský okruh:

27/ Dne 23.8.1968 dostavil se za pplk. ŠUJANEM Jozefem, náčelníkem spojení KVS²⁵ Banská Bystrica pplk. KOVÁŘ Vlad., tajemník Hlavního výboru KSS²⁶ KVS Banská Bystrica a dal mu příkaz, aby vzhledem k odmlčení se „legálního“ vysílače v Banské Bystrici, který byl obsazen sovětskými jednotkami a vysílání bylo zne-možněno, umožnil pracovníkům rozhlasu vysílat na radiostanici KVS. Přitom uvedl, že byl o pomoc v tomto směru požádán přímo KV KSS a OV²⁷ KSS Banská Bystrica. Pplk. KOVÁŘ pak přivedl do radiouzlu redaktorku Ottu PLÁVKOVOU²⁸ a další dvě civilní osoby. Pro obsluhu radiostanice byl využit prap. FRANĚK. Tato skupina vysílala po dobu asi 45 minut různé správy, rezoluce a výzvy k občanům apod. Protože se ozvalo vysílání tzv. „Legálního vysílače Střední Slovensko“ nebyla již radiostanice KVS nadále využívána.

Vysílání „Legálního vysílače Střední Slovensko“ řídil mjr. CIGLAN, sekretář obrany OV KSS Banská Bystrica. Pplk. ŠUJAN jeho prostřednictvím zařizoval vysílání různých rezolucí a stanovisek, přijatých v té době na KVS Banská Bystrica.

Činnost radiostanice na KVS Banská Bystrica šetřilo na základě anonymu VVO²⁹ Trenčín – pplk. KOZUBEK. Pplk. KOVÁŘ byl uvolněn z funkce tajemníka hlavního výboru KSS KVS Banská Bystrica a v současné době je bez zařazení. Vůči pplk. ŠUJANOVÍ byly vyvozeny kázeňské důsledky náčelníkem KVS.

28/ V srpnových dnech 1968 byl mjr. SEDLÁK Milan, náčelník spojení 11. železniční brigády v Žilině požádán jedním pracovníkem OV KSS Žilina, aby poskytl pomoc při technickém zabezpečení krajského vysílače „SEVERNÍ SLOVENSKO I., II., III. a IV.“ a při této příležitosti byl seznámen se štábem tohoto vysílání, který tvořili pracovníci čs. rozhlasu v Žilině JACH, redaktor okresního časopisu „CIEL“ BRODSKO, redaktor „PRAVDY“ Zdeněk GABRIEL, technický náměstek OV KSS ing. LIESKOVSKÝ a ještě jeden redaktor, kterého mjr. SEDLÁK nezná. Vysílání bylo zabezpečeno dvěma radiostanicemi 11. železniční brigády, které byly umístěny přímo v objektu brigády. Obsluhu tvořili 4 vojáci základní služby. O činnosti této stanice byl v plném rozsahu informován vedoucí tajemník OV KSS Žilina s. KATREŇČIN a značná část příslušníků 11. železniční brigády, včetně velitele brigády plk. ŠPIČÁKA. Pro vysílání v ruštině prováděli překlady pracovníci politického oddělení 11. železniční brigády, hlavně pplk. KRAJČÍR. Dokumentaci z tohoto vysílání měl zničit redaktor JACH.

Na zabezpečení tohoto vysílání se dále aktivně podílel pplk. ŠINÁL, který dával uvedenému štábu k dispozici radiostanice Svazarmu³⁰ v Žilině, tyto však pro technické závady nebyly použity.

Zneužití radiostanic 11. železniční brigády, ani činnost pplk. ŠINÁLA nebyla dosud velitelskými orgány řešena a celá činnost je v současné době prošetřovaná orgány HPS³¹ a KV KSS Banská Bystrica.

²⁵ KVS – Krajská vojenská správa.

²⁶ KSS – Komunistická strana Slovenska.

²⁷ KV – krajský výbor, OV – okresný výbor.

²⁸ Novinárka Plávková označila na zjazde novinárov v júni 1968 V. Biľaka a J. Janíka za brzdu obrodného procesu na Slovensku.

²⁹ VVO – Východný vojenský okruh.

³⁰ Svazarm (Zväzarm) – Svaz (Zväz) pro spolupráci s armádou.

³¹ HPS – Hlavná politická správa MNO.

- 29/ V souvislosti s prošetřováním činnosti vysílače „SEVERNÍ SLOVENSKO“ byly získány poznatky, že v srpnu 1968 se na vysílání tohoto vysílače podílelo několik politických pracovníků ČSLA. Tak bývalý velitel ŠVST³² Žilina plk. Vladimír KNOP, v současné době náčelník VZ³³ Bedřichov, měl v srpnu 1968 umožnit štvavé vysílání „SLOBODNÉ SLOVENSKO“ z objektu útvaru. Toto vysílání mělo být zakonspirováno legendou, že zařízení slouží pro spojení útvaru s HT-MNO³⁴. Na tomto vysílání se měl určitým způsobem podílet mjr. Jozef DRVÁR, tajemník pro ideologickou práci PO³⁵ ŠVST Žilina a pplk. LAZOVSKÝ Anton, v té době pracovník politického aparátu PO ŠVST, v současné době velitel vojenské odborné školy pro přípravu a kvalifikaci praporčků v Žilině.
Šetřením se nepodařilo existenci vysílačky přímo u útvaru potvrdit.
Pplk. LAZOVSKÝ, který byl v uvedené věci protokolárně vyléchnut uvedl, že je mu známe, že příslušníci PO ŠVST Žilina mjr. DRVÁR Jozef a kpt.³⁶ HLAVÁČEK Jaroslav s vědomím náčelníka PO pplk. DIAMANTE Jozefa udržovali v srpnových dnech 1968 spojení s tzv. vysílačem „SEVERNÍ SLOVENSKO“, jehož stanoviště pplk. LAZOVSKÝ neznal a je mu jen známo, že jmenovaní tam odnášeli k vysílání různé písemné materiály. Podle kpr. HLAVÁČKA bylo stanoviště velmi blízko.
- 30/ Při vysílání vysílače „SEVERNÍ SLOVENSKO“, který byl umístěn v internátě Severoslovenských celulózek a papíren v Ružomberoku se měl aktivně angažovat pplk. Ladislav DROPA³⁷, t. č.³⁸ zařazen jako kádrový pracovník OPS³⁹ Trenčín. Jsou prováděná opatření k upřesnění a dokumentaci poznatku.
- 31/ S vysílačem „SEVERNÍ SLOVENSKO“ udržoval dále styk ZVP vojenské nemocnice Ružomberok PARULEK Otakar.⁴⁰ Odnášení rezolucí, určených k vysílání, zprostředkovával obč. pracovník⁴¹ Štefan POLIAČIK, náčelník klubu vojenské nemocnice a předseda ROH⁴² a člen ÚV⁴³ Svazu zaměstnanců v ČSLA. Pplk. PARULEK na dotaz pracovníka VKR po umístění vysílače a kdo tam vysílá odpověděl: „Jó kamaráde, to nemohou všichni lidi vědět, ale jen vybraní. To vím já a tady Štefan (obč. pracovník POLIAČIK), který tam odnáší rezoluce a ihned nám je odvysílají“.
- 32/ Odborem VKR VVO je objasňováno štvavé vysílání ze srpna 1968, zaměřené k oslovování vedoucích funkcionářů VVO – velitele VVO genpor. Samuela KODAJE⁴⁴,

³² ŠVST – Školské a výcvikové stredisko tyla.

³³ VZ – vojenská zotavovna.

³⁴ HT-MNO – Hlavný tyl MNO.

³⁵ PO – Politické oddelenie.

³⁶ kpt. – kapitán.

³⁷ Správne DROPPA (plk. 1978).

³⁸ t. č. – toho času.

³⁹ OPS – okruhová politická správa (t. j. Politická správa VVO).

⁴⁰ Správne Otakár Parúlek (plk. 1979).

⁴¹ obč. pracovník – občiansky pracovník.

⁴² ROH – Revolučné odborové hnutie.

⁴³ ÚV – Ústredný výbor.

⁴⁴ VKR – vojenská kontrarozviedka.

náčelníka štábu gen. POŠÍKA⁴⁵, zástupce velitele a náčelníka OBP⁴⁶ Michala DZAMKA⁴⁷.

Bylo zjištěno a zdokumentováno, že k osočování gen. DZAMKA byla dne 22.8.1968 zneužita radiostanice R-118 42. spojovacího praporu Trenčín, umístěna na radioučebně uvedeného útvaru a že tuto uvedl do provozu a zprávu vyslal npor. Imrich SZÖNYI, zařazen ve funkci velitele radiové čety 42. spojovacího praporu, který v květnu 1969 odešel ze zdravotních důvodů do zálohy a t. č. pracuje v n. p.⁴⁸ KOSMETIKA Bratislava – Rača, bytem Bratislava, Štětínová 7.⁴⁹ Jmenovaný svoji činnost doznal. O výsledcích šetření byl informován VVP⁵⁰ Trenčín, který kvalifikoval činnost SZÖNYI jako tr. čin podle § 276 písm. a) tr. zákona⁵¹ a rozhodl, aby případ byl předán k řešení VOP⁵² Bratislava. Materiály byly postoupeny

29.9.1969.

[...]

7. armáda PVOS⁵³

[...]

46/ Dne 22.8.1968 zapůjčil zástupce velitele 11. radiotechnického pluku⁵⁴ mjr. VESEL Jan, spolu s náčelníkem spojení a ZVP radiostanici R-118, jmenovitě na vyžádání tajemníka KS-KSS Bánska Bystrica s. ŤAŽKÉHO, která byla použita pod heslem „SVOBODNÁ POLANA“. Poznatek byl zjištěn při pohovoru s pplk. BUČKEM, zástupcem velitele 11. radiotechnického pluku Sliač. Nebyl dosud ověřován, jelikož celý případ řeší byro PO Vyššího leteckého učiliště v souvislosti s činností mjr. VESELA, který je členem uvedeného byra.

[...].

48/ Na popud absolventů VKVŠ⁵⁵ (400 osob) 2. divise PVOS soustředěných k výcviku na 339 SKALITÉ, byl na bojové části RM-31 zapnut vysílač jako retlanslace vysílání tzv. legálního vysílání čs. rozhlasu. Později bylo rozhodnuto jeho využití pro vlastní potřebu jednotky. Absolventi připravili a zpracovali „Prohlášení VÚ 5984/D⁵⁶“, které doplnil ZVP kpt. BURCIN a do vysílání četl sám velitel roty mjr. BAŇÁK. Dále odejela na OV KSS Čadca delegace v čele s mjr. BAŇÁKEM a po návratu si vyžádala souhlas u velitele 62. radiotechnického praporu k použití radio-

⁴⁵ Genmjr. S. Kodaj (genplk. 1975), velitel VVO od júla 1968 do októbra 1982.

⁴⁶ Genmjr. Miloslav Pošík, náčelník štábu – I. zástupca veliteľa VVO od augusta 1963 do novembra 1969.

⁴⁷ Správne Ivan Dzamko; genmjr. Dzamko bol v čase augusta 1968 zástupcom náčelníka štábu VVO; náčelníkom Oddelenia bojovej prípravy – zástupcom veliteľa VVO bol od septembra 1969.

⁴⁸ n. p. – národný podnik.

⁴⁹ Štětínova ul. (v Bratislave na Palisádach).

⁵⁰ VVP – vyšší vojenský prokurátor.

⁵¹ Podľa písmena a) § 276 (vzťahujúceho sa na urážku medzi vojakmi) Trestného zákona ČSSR z novembra 1961 „Kdo urazí nadřízeného, nebo vyššího, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok“.

⁵² VOP – vojenská obvodová prokuratura.

⁵³ PVOS (PVOŠ) – protivzdušná obrana státu (štátu).

⁵⁴ Ide o 11. prápor rádiotechnického zabezpečenia, redislokovaný v októbri 1968 zo Sliača do Piešťan.

⁵⁵ VKVŠ – vojenské katedry vysokých škôl.

⁵⁶ VÚ – vojenský útvar (ide o 62. rádiotechnický prápor a jej podriadenú jednotku 339. rádiotechnickú hlásku v Skalitom).

stanice pro OV KSS. Po souhlase velitele zůstal na jednotce jeden z pracovníků OV KSS, který připravoval a vysílal relace OV KSS. Mimo „Prohlášení VÚ 5984/D“ byla ještě vysílána „Vázva⁵⁷ vojákům Varšavske smlouvy“ česky a 2x v ruštině. Tato činnost trvala až do 27.8.1968, kdy na jednotku pronikl zákaz vysílání a pečetení stanic podle rozkazu MNO⁵⁸ 011⁵⁹ z 24.8.1968. Texty jednotlivých prohlášení jsou k dispozici. Poznátky byly získány teprve 15.10.1969 a v současné době je prováděno jejich upřesnění a dokumentování. I když [vyšetřovanie – poznámka A. M.] vysílání a zneužití radiostanic v rámci 62. radiotechnického praporu převádělo několik komisí, naposledy přímo komise 7. APVOS⁶⁰, nebyly tyto poznátky žádnou komisí zjištěny.

[...]

57/ Dne 22.8.1968 byla z rámce VZL⁶¹ Kuchyňa na rozkaz náčelníka spojení mjr. TOMÁŠKA vyčleněná radiostanice R-118 s cílem rušit vysílač VLTAVA. Mjr. TOMÁŠEK byl přemístěn k 6. pluku v Přerově⁶².

[...]

61/ Radiostanicí R-820 bylo z velitelského stanoviště 186. protiletadlového raketového pluku Trnava⁶³, na příkaz velitele pluku, prováděno rušení vysílače VLTAVA, obsluhou z řad příslušníků základní služby, t. č. již v záloze. Formu rušení se nepodařilo zjistit.

[...]

63/ I přes zákaz používání radiostanic vydal ZVP na radiotechnické hlásce CEROVO z rámce 64. radiotechnického praporu kpt. BÍREŠ Pavel nařízení vydat radiostanice R-109 příslušníkům základní služby, které vyslal na hlavní křižovatku u Trpína a Čelovskou s pokynem sledovat pohyb vojsk a podávat hlášení na radiotechnickou hlásku⁶⁴. Podle situace hodlal organizovat výjezd radiotechnické hlásky s materiálem a technikou tak, aby z této jednotky se nic nedostalo do rukou spojeneckých vojsk. Dále i přes zákaz vydávání zbraní a munice nařídil staršinovi vydat zbraně i munici z první pohotovostní dávky, což bylo 5 904 nábojů. Proti činnosti kpt. BÍREŠE vystoupil velitel radiotechnické hlásky mjr. ŠKUTINA, který z počínáním BÍREŠE nesouhlasil. Když však BÍREŠ vyhrožoval, že velitele bude za jeho postoj řešit stranická organizace, která je schopná převzít i velení radiotechnické hlásky, hlásil vše veliteli 64. radiotechnického praporu pplk. ILAŠOVI, který pozval kpt. BÍREŠE na štáb praporu do Zvolena, tam se sice BÍREŠ dostavil, ale s delegací příslušníků základní služby a s požadavkem, aby se pplk. ILAŠ – účastník odboje a příslušník armádního sboru v SSSR⁶⁵ – vzdal veřejně všech medailí a vyznamenání. Pplk. ILAŠ jej i delegací rázně odmítl a kpt. BÍREŠOVI pod hrozbou vazby nařídil ve všem se podřídit veliteli radiotechnické hlásky. Pak teprve došlo ke stažení radiostanic, zbraní a munice.

[...]

⁵⁷ Správně „Vázva“.

⁵⁸ MNO – Ministerstvo národnej obrany.

⁵⁹ V 7. bode Rozkazu ministra národnej obrany z 24. augusta 1968 bolo uvedené: „Bezpodmínečně dodržovat zákaz provozu a vysílání radiových stanic všeho druhu“. Agentúra personalistiky Ministerstva obrany České republiky Praha, f. Rozkazy ministra národnej obrany 1968.

⁶⁰ APVOS – armáda protivzdušnej obrany státu.

⁶¹ VZL – výcviková základňa letectva.

⁶² Ide o 6. stíhací bombardovací letecký pluk, ktorý bol do Přerova redislokovaný v roku 1965 zo Sliača.

⁶³ 186. protiletadlový raketový pluk bol dislokovaný v Pezinku; v Trnave sa nachádzal 63. rádiotechnický prapor.

⁶⁴ Ide o 641. rádiotechnickú rotu (64. rádiotechnického praporu) dislokovanú v obci Cerovo.

⁶⁵ SSSR (ZSSR) – Svaz (Zväz) sovietskych socialistických republík.

65/ Od 21. do 24.8.1968 byl na příkaz náčelníka štábu 64. radiotechnického praporu Zvolen vyslán na OV KSS náčelník spojení mjr. KRÁTKÝ s dvoučlennou obsluhou a radiostanicí RS-109 k technickému zabezpečování vysílání z OV KSS Zvolen přes vysílač STRÁŽ⁶⁶. Poznotek byl potvrzen výpovědí mjr. UHRINA.

[...]

68/ Dne 22.8.1968 určil podle příkazu velitele 186. protiletadlové raketové brigády⁶⁷ velitel 2. protiletadlového raketového oddílu velitele čtyř npor. ERNU, aby uvedl do provozu jednu z radiostanic R-118, která pak byla propojena na Svazarm, odkud byla hlášena frekvence o provozu spojeneckých radiostanic, na které se obsluha naladila a prováděla jejich rušení tím způsobem, že npor. DOVALA předčítal v ruštině různé texty, zaměřené proti „okupaci“ ČSSR⁶⁸. Činnost trvala až do vydání zákazu vysílání a do zapečetění vysílačů. Případ je předmětem šetření komise.

[...]

Velitelství Pohraniční stráže:

[...]

75/ U 11. brigády Pohraniční stráže bylo v srpnových dnech 1968 po dobu 3 dnů zneužíváno rozhlasového vozu „BOUŘE“ politickým oddělením brigády pro vysílání relací v Bratislavě. Vůz byl z příkazu mjr. Miroslav ŠVORČÍKA k dispozici pracovníkům Domu osvěty v Bratislavě. Jako komentátor jezdil ve voze pracovník Domu osvěty KOPČA a neznámý občan, který v průběhu relací k udržení klidu a pořádku pronášel výzvy k akcím proti spojeneckým vojskům. Když táto zablokovala některé ulice ve středu města, rozhlasový vůz nebyl používán. Později, když vojska opustila střed města, dostal voj.[enský] řidič vozidla od náčelníka PO brigády pplk. Miroslava VOJTĚCHA rozkaz, aby s vozem předjel před budovu Městského výboru KSS. Do rozhlasového vozu nastoupili dva pracovníci MěV⁶⁹ KSS a při jízdě po Bratislavě provolávali výzvu MěV KSS k občanům Bratislavy, zaměřenou proti spojeneckým vojskům. Krátce nato vstoupily do města znovu sovětské jednotky a řidič vozidla odmítl dále s rozhlasovým vozem jezdit.

Za účast na těchto akcích byl řidič – praporčík, náčelníkem PO brigády kázeňsky odměněn peněžitým darem.

[...]

77/ U 11. brigády Pohraniční stráže bylo dne 16.10.1969 zjištěno, že několik dní po příjezdu spojeneckých vojsk do Bratislavy telefonoval na spoj.rotu⁷⁰ brigády rtm.⁷¹ ČSLA Jan ADAME, spojař KVS Bratislava a žádal o zapůjčení radiomechanika k opravě radiostanice. Po návratu radiomechanika, vojína základní služby Miroslava KORIENOKA ke spoj.rote brigády, bylo VKR zjištěno, že u vysílací stanice v budově KVS Bratislava byl přítomen náčelník PO 11. brigády Pohraniční stráže pplk.

⁶⁶ Ide o Stráž nad Zvolenom.

⁶⁷ Šlo o 186. protiletadlový raketový pluk – protiletadlová raketová brigáda z pluku vznikla až v septembri 1978.

⁶⁸ ČSSR – Československá socialistická republika.

⁶⁹ MěV – Městský výbor.

⁷⁰ spoj. rotu – spojovací rotu.

⁷¹ rtm. – rotmajster.

Miroslav VOJTĚCH, rtm. Jan ADAME a nějaký civilista. Tímto civilistou měl být podle rtm. ADAME příslušník ideologického oddělení ÚV KSS.⁷²

II. Přípravy ke zneužití spojovacích prostředků ČSLA:

V této části zprávy jsou uvedeny vojenskou kontrarozvědkou zjištěné přípravy ke zneužití spojovacích prostředků ČSLA – uvedení radiostanic do pohotovosti, jejich vyvezení mimo vojenské objekty do terénu apod. – k jejichž přímému zneužití, podle dosavadních poznatků, z různých důvodů nedošlo.

Vojenskou kontrarozvědkou bylo podchyceno celkem 30 případů tohoto charakteru, z nich pak v 9 případech k přípravám ke zneužití nedošlo z popudu tehdejších teritoriálních stranických nebo státních orgánů.

Obdobně, jako tomu bylo u případů, když došlo k přímému zneužití spojovacích prostředků armády, i tyto zjištěné případy příprav ke zneužití jsou situovány do prvních dnů po 21.8.1968.

K jednotlivým případům bylo vojenskou kontrarozvědkou zjištěno:

[...]

Vojenské školy:

[...]

Vyšší letecké učiliště Košice:

- 6/ Vojenskou kontrarozvědkou byl získán poznatek, že asi dne 26.8.1968 přišel do Prešova z VLU Košice neznámý spojovací důstojník s vysílací radiostanicí R-102 nebo R-118, u níž byla příslušní obsluha a žádal náčelníka spojení 14. tankové divize pplk. MORAVČÍKA, aby radiostanicí mohl umístit v některých kasárnách, kde jí chtěl napojit na síť. Pplk. MORAVČÍK zavedl údajně tohoto důstojníka k veliteli 14. tankové divize⁷³, který jeho požadavek odmítl.

[...]

Východní vojenský okruh:

- 14/ Při šetření s cílem odhalit další radiostanice, které se podílely na osočování funkcionářů VVO, bylo vojenskou kontrarozvědkou zjištěno, že po 21.8.1968 bylo z kasáren 42. spoj.praporu⁷⁴ vyvezeno několik vojenských radiostanic.

Dne 21.8.1968 byla vyvezena vojenská radiostanice vojínem základní služby RAZGIELEM, příslušníkem radiodálnopisné roty a umístěna v závodě TOS⁷⁵ Trenčín – Kubra. Tato stanice však pravděpodobně nebyla použita pro neznalost obsluhy. Umístění radiostanice v podniku potvrdil velitel LM⁷⁶ s.[oudruh] ORAVEC, který uvedl, že radiostanice byla přivezena nějakým nadporučíkem v doprovodu s. MINÁRIKA z OV KSS Trenčín. ORAVCOVI není známo, že by radiostanice byla použita.

- 15/ Podle dosud neprověřených poznatků měly být 22.8.1968 od 42. spoj.praporu vyvezeny další radiostanice a to R-118 a radiostanice TRINEC. Tyto měly být ukryty

⁷² I ÚV KSS – Ústředný výbor Komunistické strany Slovenska.

⁷³ V auguste 1968 bol veliteľom 14. tankovej divízie plk. Zoltán Jakuš (genmjr. 1971).

⁷⁴ spoj. praporu – spojovacieho práporu.

⁷⁵ TOS – Továrne obrábacích strojov.

⁷⁶ LM (EM) – Lidové milície (ľudové milície).

v lese BREZINA a žádná z nich údajně nebyla použita. Pplk. Ján SOLOVIČ, příslušník vojensko politického oddělení 6 Trenčín a mjr. Štefan BARÁT, ZVP 2. provozního praporu uvedli, že pokyn k vyvezení stanic měl dát plk. HUŇA Jozef, náčelník vojensko politického oddělení 6 Trenčín⁷⁷ a mjr. TIMKO Ján, ZVP 42. spoj.praporu po předcházejícím jednání na OV KSC v Trenčíně.

Prostředky vojenské kontrarozvědky bylo vyvezení radiostanic potvrzeno. Mjr. DOBŠOVIČ Karel hovořil v říjnu 1969 o zneužití radiostanic útvaru a přítomný velitel 42. spoj.praporu pplk. BOČEK Ignác se k tomu vyjádřil, že on nemá obavy z následků za srpnové dny, protože k tomu, co se dělo u útvaru, dostával příkazy od nadřízených. Jde o poznatek z 8.10.1969.

Dosud se nepodařilo přesně zjistit, kolik radiostanic bylo od 42. spoj.praporu vyvezeno, kdo a za jakým účelem vydal k tomuto rozkaz a zda radiostanice nebyly zneužity.

- 16/ Dne 23.8.1968 v odpoledních hodinách velitel vojenského výcvikového prostoru Kežmarok pplk. Imrich JERGE, za přítomnosti ZVP pplk. Štefana GOMBA vydal zástupci velitele VVP⁷⁸ pplk. SPLÍTKOVI Jiřímu rozkaz, aby za účasti velitele radiové čtyř npor. PLEVÍKA Alexandra vyvezl do prostoru VVP radiostanici R-118 a připravenou bednu s rozmnožovacím a psacím strojem. Tento rozkaz pplk. JERGE blíže nezduvodňoval, zdůraznil však pplk. SPLÍTKOVI, aby se o celé akci nikomu nezmiňoval a k nakládání si vybral 6 spolehlivých vojáků a veškerou činnost prováděl ve večerních hodinách tak, aby nevzbudil rozruch. Uvedený materiál byl na vozidle PRAGAV3S vyvezen na určené místo, vozidlo bylo uzamčeno zapečetěno a ponecháno pod dozorem strážného. Klíče odevzdal pplk. SPLÍTEK pplk. JERGEMU.

Dne 24.8.1968 požadoval OP⁷⁹ VKR u velitele pplk. JERGEHO o vysvětlení, ten však odpověděl vyhýbavě a naznačil, že ve věci je zainteresovan OV KSS v Popradě. Pracovník VKR mu doporučil, aby nařídil vrácení radiostanice zpět do skladu. Když pak zjistil, že velitel jeho doporučení nerespektoval, použil ve večerních hodinách voči němu legendu, že o radiostanici jsou informovány sovětské orgány a začaly záležitost prošetřovat. JERGE pak uvedl, že celou akci na požadavek OV KSS Poprad zorganizoval ZVP pplk. GOMBA, že radiostanice se nachází ve VVP, kde je střežena. Má sloužit jako záložní vysílačka pro případ, že by byla sovětskými orgány odhalena radiostanice „SEVEROVÝCHODNÝ VYSIELAČ“, ale zatím OV KSS v Popradě nebylo rozhodnuto, aby byla instalována. Poté za přítomnosti pracovníka VKR zavolal do kanceláře pplk. GOMBU a oznámil mu, že sovětské orgány ví o radiostanici. Pplk. GOMBA se ihned telefonicky spojil s vedoucím tajemníkem OV KSS s. PIATNIKOVI a žádal naléhavě o přijetí, což se také stalo. Rozhovoru se zúčastnil také pracovník VKR a z obsahu rozhovoru vyrozuměl, že vedoucí tajemník OV KSS nevěděl o vyvezení radiostanice a dál najevo, že radiostanice není pro OV KSS potřebná.

Dne 25.8.1968 vydal pplk. JERGE pplk. SPLÍTKOVI rozkaz, aby radiostanici přemístil z původního stanoviště do Ľubických lázní⁸⁰ k lesníku Františku VOŠČEBKOVI, který byl předem vyrozuměn a vozidlo očekával.

⁷⁷ V auguste 1968 bol názov funkcie „náčelník politického oddelenia útvarov a zariadení VVO“. Názov funkcie „náčelník vojenského politického odd. 6 Trenčín“ bol zavedený až v septembri 1969.

⁷⁸ VVP – Vojenský výcvikový priestor.

⁷⁹ Skratku sa nám nepodarilo identifikovať.

⁸⁰ Ľubické kúpele.

Ještě tehož dne ve večerních hodinách byl vyvezený materiál vrácen zpět k útvaru. Uvedené přípravy ke zneužití radiostanice a rozmnožovacích prostředků byly dne 21.10.1969 zadokumentovány. Z výpovědí vyplývá, že uvedené prostředky nebyly zneužity.

Při rozhovoru pracovníků VKR s pplk. JERGEM v říjnu 1969 na toto téma tento uváděl jiné důvody k vyvezení radiostanic, mezi jinými i ten, že tuto nechal vyvézt na požadavek OZ⁸¹ ing. SCHALKA Milana, hlavního inženýra Ředitelství vojenských lesů, n. p. Kežmarok, neboť tento ho údajně žádal o zřízení radiostanice ve VVP a také proto, že měl obavy, aby radiostanice nebyla zabavená sovětskými jednotkami.

- 17/ Bylo zjištěno, a potvrzeno, že v srpnu 1968 poskytl velitel VSSŠ⁸² Poprad pplk. Karol KOLEČANYI, spolu se svým ZVP pplk. Ladislavem FRICEM a náčelníkem štábu pplk. Ludovítem⁸³ PAVLISEM pro potřebu OV KSS Poprad následující radiotechnické prostředky:

- 1 radiostanici R-250
- 1 radiopřijímač R/LAMBA
- 1 vysílač R-830

Uvedené prostředky byly vyvezeny z kasáren dne 23.8.1968 a byly umístěny v lesíku východně od obce Mlynčeka a do kasáren navráceny až po podepsání moskevského protokolu, pravděpodobně dne 30.8.1968. Spolu s touto technikou byli do uvedeného prostoru odesláni příslušníci VSSŠ Poprad mjr. Pavol MOJŽIŠ, mjr. Karol POLÁČEK a ppor.⁸⁴ základní služby František GORGOL, t. č. v záloze. OV KSS Poprad do této skupiny vyčlenil civilní osobu Jána HUDÁKA, zaměstnance pošty v Popradě. Vysílač nebyl v srpnových dnech použit, pro příslušníky uvedené skupiny byly k poslechu zpráv využívány pouze přijímače.

Jmenovaná spojovací technika byla do uvedeného prostoru vyčleněná na požadavek pplk. Ladislava PITTNERA, sekretáře rady obrany OV KSS Poprad a tajemníka pro ideologickou práci s. Ivana MUDRONČEKA.

- 18/ Bylo zjištěno a potvrzeno, že pplk. MICHALIČ Juraj, člen KSČ, starší vyšetřovatel na OVP Prešov se v srpnu 1968 aktivně angažoval při štvavém vysílání Ukrajinského rozhlasu v Prešově. Ve svém soukromém autě převážel na různá místa přenosnou vysílačku Ukrajinského rozhlasu o výkonu 75 W⁸⁵, která vysílala pod názvem „DARGOV 11“. Pplk. MICHALIČ pro tuto vysílačku rovněž zprostředkoval zprávy k vysílání.
- 19/ Asi v květnu 1969 oznámil náčelník spojení 14. tankové divize pplk. MORAVČÍK pracovníku VKR, že krátce po 21.8.1968 v kanceláři zástupce náčelníka PO 14. tankové divize pplk. VOKOUNA jej přesvědčoval náčelník operačního oddělení 14. tankové divize⁸⁶ pplk. SNITKA Josef a st[arší].důstojník operačního oddělení⁸⁷

⁸¹ OZ – občiansky zamestnanec.

⁸² VSSŠ – Výcvikové stredisko spojovacích špecialistov.

⁸³ Ludovít.

⁸⁴ ppor. – podporučík

⁸⁵ W – Watt, hlavná jednotka výkonu.

⁸⁶ Išlo o funkciu náčelníka oddelenia operačnej a bojovej prípravy.

⁸⁷ Išlo o oddelenie operačnej a bojovej prípravy.

pplk. BALÁŽ, aby vyvezl z kasáren a dal do provozu nějakou vojenskou radiostanici z prostředků spojovacího praporu divize. Pplk. MORAVČÍK tento požadavek odmítl. Poznatek se nepodařilo z jiného pramene potvrdit.

- 20/ Podle poznatků, které dal dne 5.4.1969 písemně k dispozici VKR mjr. Ernest JURČÍK a které byly potvrzeny rozhovorem s mjr. Pavelem ŠIDO – oba příslušníci Přebíracího střediska pásové techniky Martin, t. č. Žilina – měly být v srpnových dnech 1968 zneužity radiové stanice Přebíracího střediska, umístěné v pásové technice, která byla v té době uložena v autoparku v Martině, k rušení radioprovozu sovětských jednotek.

Toto rušení mělo být zahájeno se souhlasem náčelníka Přebíracího střediska pásové techniky pplk. Otakara KROTKÉHO dne 23.8.1968 z iniciativy příslušníka Přebíracího střediska pásové techniky mjr. Lubomíra ŽÁKA, mjr. Milana GRULICHA, nrtm. Zdeňka JANDY, kteří uvedenou činnost také vykonávali asi po dobu 3-4 dní, než byla zjištěna mjr. ŠIDO, který spolu s mjr. JURČÍKEM proti tomuto vystoupil.

[...]

Velitelství Pohraniční stráže:

[...]

- 29/ Dne 22. nebo 23.8.1968 na požadavek ing. Oty KOTZMANA, zaměstnance n. p. SLOVNAFT Bratislava vydal náčelník štábu 11. brigády Pohraniční stráže pplk. Jan HOLAN příkaz náčelníku spojení pplk. Ernestovi KROŠLAKOVI, aby vyslal radiovůz do objektu SLOVNAFTU k dispozici stranickým orgánům. Ing. KOTZMAN uváděl, že radiostanice bude využívána Měv KSS a ÚV KSS. Přípravou radiovozu byl pověřen pplk. KROŠLAK. Podle dosavadních poznatků radiostanice nebyla použita, sloužila jako záloha. Údajně před příchodem spojeneckých vojsk do závodu SLOVNAFT byla z objektu vyvezena zpět k útvaru.

[...]

III. Zneužití tiskařských a rozmnožovacích zařízení ČSLA:

Další skupinou negativních projevů a postojů příslušníků ČSLA jsou zjištěné případy zneužívání tiskařských a rozmnožovacích prostředků armády. Do této zprávy jsou zahrnuty pouze ty případy zneužití těchto prostředků, mající vztah bezprostředně k srpnovým dnům 1968, tedy bez těch zjištěných případů, kdy k jejich zneužití došlo při jiných příležitostech – např. v období sebevraždy Jana Palacha⁸⁸, březnových událostí 1969, v období srpna 1969 apod. – v těchto případech byly předkládány informace průběžně.

K inkriminovanému období bylo VKR zjištěno celkem 35 případů uváděného charakteru, z toho v 5 případech došlo k zneužití těchto prostředků z popudu tehdejších teritoriálních stranických nebo státních orgánů.

Jistým charakteristickým znakem této skupiny případů zneužití prostředků armády je skutečnost, že v převážné míře se na nich podíleli političtí pracovníci a to ať již o redakční činnost, tak i tisknutí nebo rozmnožování různých letáků, novin, výzev apod. a konec konců i jejich distribuci nebo rozšiřování.

⁸⁸ Student sa na protest voči okupácii Československa upálil v Prahe 19. januára 1969.

V jednotlivých případech bylo zjištěno:

[...]

Vojenské školy:

[...]

- 5/ Bylo zjištěno, že v kritických srpnových dnech ONV⁸⁹ v Liptovském Mikuláši požádal politické orgány Technického učiliště o pomoc, jmenovitě o tisk v učilištní tiskárně „Oznámení občanům“, ve kterém vysvětluje rozkaz gen. PAVLOVSKÉHO⁹⁰. Bylo vytisknuto v nákladě asi 200 kusů formátu A/2, které byly ONV zasílány do jednotlivých měst a vesnic mikulášského okresu. Podobné znění bylo vytisknuto i v ruském jazyce, které mělo sloužit i pro sovětská vojska. Celou akcí byl pověřen učitel politické přípravy TU⁹¹ mjr. MINAŘÍK, který tyto letáky dal vytisknout v tiskárně TU a postaral se i o odvezení a předání na ONV.
- 6/ Po 21.8.1968 bylo v rámci Vyššího leteckého učiliště⁹² kasárna za Hornádem – vydáno více výzev a rezolucí a jiných letáků, které byly politicky závadné. Uvedené dokumenty (počet nebyl zjištěn), byly tisknuty na vývojovém oddělení VLU, kde je náčelníkem pplk. BATEK, podle sdělení jmenovaného byly tisknuty ve dnech 21.8. až 29.8.1968 z rozkazu a s vědomím velitele VLU plk. JAĎUTA⁹³, zástupce velitele VLU plk. FILOUŠE a náčelníka školského oddělení pplk. CHUMA. Kromě toho byly letáky vydávány z podnětu tzv. srpnového výboru redakční rady, na čele kterého stál pplk. KOVAŘÍK. Uvedené letáky – výzvy štvavého charakteru – byly roznášeny po jednotkách Vyššího leteckého učiliště, ale i do civilního sektoru a do čs. rozhlasu a denního tisku, kde byly publikovány. Hlavní podíl na jejich tvoření měl pplk. BRHEL, mjr. KEJLA, pplk. KOVAŘÍK, pplk. PAULÍK a tzv. srpnový výbor. Činnost tzv. srpnového výboru, jakož i jmenovaných je v současné době z hlediska závadovosti PO VLU a velitelskými orgány přehodnocována.

[...]

Vychodní vojenský okruh:

- 17/ Dne 8.10.1969 informoval náčelník OVKR⁹⁴ KVS Banská Bystrica zástupce náčelníka Vojenského kartografického ústavu v Bánské Bystrici pplk. ing. OLIVA, že na požádání stranických orgánů KV KSS Bánska Bystrica, jmenovitě vodoucího tajemníka s. ŤAŽKÉHO a šefredaktora denníka „SMER“ KUČERÁKA, který je t. č. v emigraci v Kanadě, bylo v srpnových dnech 1968 v tiskárně Vojenského kartografického ústavu vytištěno 5 čísel denníku „SMER“. Práce byla provedena na objednávku redakce, která jí také řadně proplatila. Vedení VKÚ⁹⁵ bylo v té době také zainteresováno při přestěhování redakce „SMER“ a při zajišťování přechodného

⁸⁹ ONV – Okresný národní výbor.

⁹⁰ Sovietsky armádný generál (resp. generál armády generál armiji) Ivan Grigorievič Pavlovskij (1909 – 1999), v období 1967 – 1980 hlavní velitel pozemných vojsk – zástupca ministra národnej obrany ZSSR, v auguste 1968 hlavní velitel vojsk Varšavskej zmluvy počas operácie Dunaj, t. j. invázie do ČSSR.

⁹¹ TU – Technické učilište Liptovský Mikuláš.

⁹² Ide o Vyššie letecké učilište v Košiciach.

⁹³ Plukovník Štefan Jaďut bol funkciou náčelníka Vyššieho leteckého učilišťa poverený dočasne 1. augusta 1968.

⁹⁴ OVKR – Oddelenie vojenskej kontrarozvedky.

⁹⁵ VKÚ - Vojenský kartografický ústav

ubytování pro redaktory uvedeného denníku, kteří se z obavy před sovětskými orgány zdržovali mimo své stálé byty. Vše zprostředkoval bývalý ZVP VKÚ Bánska Bystrica pplk. BARTA Kamil, který byl pro svoje nesprávné politické postoje v srpnu 1968 i v pozdější době zbaven funkce a přeřazen na méně odpovědné místo u Vojenského politického oddělení Žilina. Výše uvedená činnost vedení VKÚ je předmětem stranického šetření.

- 18/ V pojízdné tiskárně Okruhové politické správy VVO v Trenčíně byl na požádání vedoucího tajemníka OV KSS v Trenčíně s. ing. TURČEKA počátkem roku 1968 příslušnými funkcionáři OPS⁹⁶ VVO povolen tisk časopisu „IMPULZ“, který byl vydáván Svazem středoškolských studentů v Trenčíně. Bylo zjištěno, že v čísle, vytištěném v březnu 1969 se vyskytly protisovětské zaměřené články a kresby. Na uvedenou skutečnost byli upozorněni velitel VVO a náčelník OPS VVO⁹⁷. Z jejich příkazu byl v měsíci březnu 1969 další tisk časopisu „IMPULZ“ v pojízdné tiskárně zastaven. Obsah ostatních čísel časopisu „IMPULZ“, vytištěných zejména v srpnových dnech 1968 a posrpnovém období nebyl VKR vyhodnocován, lze však předpokládat, že byl rovněž poplatný tehdejší protisovětské atmosféře.

[...]

- 22/ Bylo zjištěno, že v srpnových dnech 1968 byla při hlavním výboru KSČ v Automobilním učilišti v Nitře se souhlasem hlavního tajemníka pplk. ŠKARKY zřízená redakční rada, která měla za úkol formou vydávání informačních letáků informovat příslušníky Automobilního učiliště o politické situaci v ČSSR. Člen této redakční rady byly pplk. RAČEK Josef, tajemník pro ideologickou práci Hlavního výboru KSČ, mjr. Miroslav DILENC, mjr. Milan SOGR a pplk. Bohumil NOVÁK, všichni zařazení jako st[arší].učitelé základů marxismu leninismu v AU⁹⁸. Stanoviště redakční rady bylo na sekretariátu hlavního výboru KSČ a letáky byly rozmnožovány na rozmnožovacím stroji AU. Obsah letáků byl schvalován vždy alespoň jedním členem HV KSČ⁹⁹. Redakční rada vydala v srpnu asi 5-6 čísel těchto informačních letáků. Z letáků č. 3, vydaného 26.8.1968, je zřejmé, že svým zaměřením se podílel na vytváření protisovětské psychózy v AU. Vydávání letáků bylo zastaveno po podepsání moskevských protokolů a návratů čsl.¹⁰⁰ činitelů z Moskvy. Šetřením nebylo potvrzeno, že by uvedené letáky byly rozšiřovány mimo rámec Automobilního učiliště.
- 23/ Obdobné informační letáky pod názvem „IMPULZ“ vydávala v srpnových dnech také Rada vojenské mládeže v Automobilním učilišti v Nitře. Letáky zpracovával kpt. Ján HAVIAR, předseda Rady. Vydávání redakční radou při HV KSČ a Radou vojenské mládeže v Automobilním učilišti nebylo dosud velitelskými a politickými orgány řešeno.
- 24/ Dne 29.8.1968 předal propagandista 19. železničního mostního praporu Spišská Nová Ves pplk. Josef LIPTÁK ministru národní obrany písemnou zprávu o tom, že po příchodu sovětské armády v srpnu 1968 organizoval velitel 19. železničního

⁹⁶ OPS – okruhová politická správa

⁹⁷ OPS VVO – okruhová politická správa VVO (t. j. politická správa Východního vojenského okruhu).

⁹⁸ AU – Automobilové učiliště.

⁹⁹ HV KSČ – Hlavní výbor Komunistické strany Československa.

¹⁰⁰ Čsl. – československých.

mostního praporu pplk. Ladislav VAŠEK u jeho ZVP mjr. Jiří KOPECKÝ výrobu letáků, které podněcovali protisovětské nálady u příslušníků jednotky. Letáky zhotovovali příslušníci základní služby – předsedové svazáckých organizací, kteří jsou t. č. již v záloze. Na základě uvedené informace byl případ prošetřován pplk. KRÁLEM z MNO – HPS¹⁰¹. Konkrétní závěry, který byly na základě prošetření přijaty nejsou známy.

[...]

Velitelství Pohraniční stráže:

[...]

34/ U 11. brigády Pohraniční stráže byly v srpnových dnech 1968 tištěny a rozmnožovány letáky, obsahující výzvu příslušníkům Pohraniční stráže k sovětským vojákům. Letáky byly tištěny ve slovenském i ruském jazyce. Psací stroj s azbukou opatroval mjr. ŠVORČÍK a spolu s mjr. Jaroslavem ZDICHAVSKÝM, instruktorem stranicko organizační práce PO¹⁰² brigády obsah letáků sestavovali.

Do rozmnožování letáků byl rovněž zapojen mjr. Július FRYDRYCH, důstojník zbrojní skupiny. Letáky byly kolportovány po Bratislavě pomocníkem náčelníka klubu ppor. základní služby, abs.[olventem] VKVŠ Ivanem MELICHARČÍKEM v přiděleném služebním vozidle náčelníka PO brigády pplk. Jaroslava VOJTĚCHA. Pplk. VOJTĚCH na činnost svých podřízených v červnu 1969 byl upozorněn, avšak věc neřešil.

[...]

IV. Vytváření nelegálních nebo záložních štábů:

Vojenskou kontrarozvědkou bylo zjištěno 6 případů, kdy z rozhodnutí příslušných velitelů došlo k vytváření náhradních, záložních štábů nebo velitelských stanovišť a k zabezpečování jejich činnosti potřebným materiálem a prostředky velení. Tato činnost byla motivována obavami obsazení existujících štábů spojeneckými vojáky Varšavské smlouvy a tím „znemožnění“ velení vojskům.

Největší počet těchto případů – celkem 4 – byl zjištěn u jednotek pohraniční stráže, největšího stupně příprav dosáhla činnost v tomto směru ve VAAZ Brno¹⁰³.

K jednotlivým případům bylo zjištěno:

[...]

V. Organizování zpravodajské činnosti proti spojeneckým vojskům Varšavské smlouvy:

Do této kategorie činnosti, zameřené proti spojeneckým vojskům Varšavské smlouvy, jsou zahrnuty zjištěné případy provádění sledování pohybu spojeneckých vojsk, jejich dislokace, činnosti apod., zpracovávání zjištěných údajů do map, různých hlášení a přehledů.

Celkově bylo zjištěno 10 těchto případů, z nich 6 případů z rámce 10. letecké armády, kde k provádění zpravodajské činnosti proti spojeneckým vojskům byl vydán Hlavní správou letectva¹⁰⁴ rozkaz, tento byl přenesen na všechny svazky a útvary 10. letecké armády. Z jed-

¹⁰¹ HPS – Hlavná politická správa.

¹⁰² PO – Politické oddelenie.

¹⁰³ VA AZ – Vojenská akadémia Antonína Zápotockého.

notlivých letišť pak přicházely zjištěné údaje zpracované číselně i zakreslené do map a tyto podklady byly předávány HSL¹⁰⁵.

Podle dosud neprověřených poznatků i bývalý velitel Západního vojenského okruhu gen. PROCHÁZKA měl vydat rozkaz ke sledování pohybů a činnosti spojeneckých vojsk. Speciální jednotky průzkumu ZVO¹⁰⁶ měly zjišťovat místa pobytu funkcionářů ÚV KSČ a počítaly s jejich vysvobozením. Konkrétně měly čekat na rozkaz k záchraně s. CÍSAŘE¹⁰⁷.

Intenzita a formy plnění těchto rozkazů byla u jednotlivých útvarů a svazků různá.

K projevům této činnosti bylo zjištěno:

[...]

VI. Manipulace se zbraněmi a střelivem:

Do této skupiny poznatků jsou zahrnuty případy, kdy z iniciativy velitelů nebo důstojníků došlo k manipulaci se zbraněmi a střelivem, k jejich převozu ze skladů k útvarům, přípravám na jejich vyvezení z objektů útvarů apod., ať již údajně s cílem, aby se tyto nedostaly do rukou spojeneckých vojsk Varšavské smlouvy, nebo k vyzbrojení jednotek pro případ ozbrojeného odporu proti spojeneckým vojskům.

K celkovému počtu 5 případů tohoto charakteru bylo zjištěno:

[...].

VII. Organizování „obran“ vojenských objektů:

Vojenskou kontrarozvědkou byla v 10 případech zjištěná činnost velitelů různých stupňů, směřující k „obraně“ vojenských objektů pro případ „napadení“ ze strany spojeneckých vojsk, event.[uelně] proti obsazení těchto objektů.

K jednotlivým případům bylo zjištěno:

[...].

VIII. Vytváření ilegálních organizací, spolupráce příslušníků ČSLA s takovými organizacemi:

Podle dosud zjištěných poznatků nedošlo v srpnových dnech 1968 v podmínkách armády k vytváření ilegálních organizací v klasickém pojetí, v této části zprávy jsou podchyceny ty případy, kdy byly činěny určité přípravy k eventuálnímu přechodu do ilegality, odchodu „do hor“, ukrývání vojenského materiálu, k proklamování úmyslu zahájit partyzánskou válku a dále poznatky o spolupráci některých vojenských osob s existujícími centry odporu proti vstupu spojeneckých vojsk Varšavské smlouvy do ČSSR.

Objektivně je nutno uvést, že v některých případech nemá vojenská kontrarozvědka k dispozici natolik hodnověrné poznatky, aby bylo možné blíže charakterizovat úmysly a cíle jednotlivých osob, v některých případech jde o počáteční neprověřené poznatky.

Celkem bylo zjištěno 11 případů uvedeného charakteru, z nich pak k jednotlivým případům bylo zjištěno:

[...]

¹⁰⁴ Išlo o Hlavní správu letectva a vojsk protivzdušnej obrany štátu MNO.

¹⁰⁵ Išlo o HSL PVOŠ.

¹⁰⁶ ZVO – Západný vojenský okruh.

¹⁰⁷ Čestmír Císař – od júla 1968 predseda Českej národnej rady, od augusta 1968 člen Predsedníctva ÚV KSČ. Bezprostredne po invázii vojsk Varšavskej zmluvy do Československa bol nakrátko uväznený.

ŠVST Žilina:

4/ Vojenskou kontrarozvědkou bylo zjištěno a protokolárně ověřeno, že bývalý velitel ŠVST Žilina plk. KNOP Vladimír, t. č. velitel vojenské zotavovny Bedřichov, již v červenci 1968 sledoval pohyb sovětských jednotek v rámci cvičení Šumava¹⁰⁸ v prostoru Strečna a prohlašoval, že nastala doba, „že zase půjdeme do hor“. Po srpnu 1968 se skupina důstojníků ŠVST připravovala k odchodu do hor.

Pplk. MIKAČ Jan se svěřil s tím, že v srpnu 1968 v případě odchodu do hor byl pověřen úkolem převzít radiostanici na ŠVST, kterou na určené místo v horách měl přinést příslušník ŠVST mjr. HOLDA Stanislav.

Za tímto účelem byly vydány k použití neevidované mapy, aby nebyla možná kontrola, kdo je příslušníkem skupiny. Celá akce měla být důkladně promyšlená a konspirativně organizována.

Jednotlivci, kteří byli v této skupině jeden o druhém nevěděli – např. pplk. BALÁŽ Rudolf, příslušník PO ŠVST Žilina, t. č. zařazen jako velitel pro týl na vojenské fakultě Vysoké školy dopravní v Žilině se dotazoval jednoho důstojníka, zda v souvislosti s odchodem do hor mu byly rovněž svěřeny nějaké úkoly.

Na služebním shromáždění v srpnu 1968 vystoupil pplk. FIALA Zdeněk, náčelník spojení ŠVST a v nějaké souvislosti hovořil o manipulaci s radiovými stanicemi. Toto vystoupení mu bylo ostře vytknuto velitelem ŠVST plk. KNOPEM, že o takových otázkách nemá otevřeně hovořit. Podle písemného sdělení mjr. DRVÁRA Josefa, náčelník OVKR KVS Bánska Bystrica, byl svědkem rozhovoru, kdy plk. Dalibor TROCHA, náčelník ŠO¹⁰⁹ za přítomnosti plk. KNOPA, pplk. HÁJKA z HPS, pplk. ŠIMONA prohlásil, že oni se tajně scházeli v Praze s Milanem HÜBLEM a KOSÍKEM. Podle, do současné doby získaných poznatků je možno předpokládat, že uvedenou ilegální skupinu tvořili:

plk. TROCH Dalibor	- náč.škol[ského].oddělení ŠVST
pplk. MIKAČ Jan	- jeho zástupce
pplk. FIALA Zdeněk	- náč[elník].spojení ŠVST
pplk. DIAMANT Josef	- náč[elník]. PO ŠVST
pplk. BALÁŽ Rudolf	- býv[alý].příslušník PO
mjr. HOLDA Stanislav	
pplk. CHOVANČIK Jan	
mjr. BALAN Julius	

a další osoby, které nejsou dosud známy.

Do organizování této skupiny byl plně zasvěcen bývalý velitel ŠVST, plk. KNOP Vladimír, t. č. náčelník VZ Bedřichov.

[...]

¹⁰⁸ Veliteľskoštábné cvičenie s krycím názvom „Šumava“ sa uskutočnilo koncom júna 1968 a bolo akousi generálkou pripravovanej invaznej operácie „Dunaj“, realizovanej 21. augusta 1968. Cieľom cvičenia, ktoré malo byť zámerne realizované so značkovacími vojskami a spojovacími prostriedkami, bolo „vedení bojové činnosti frontovými svazky spojeneckých vojsk v začiatku války“, ktorou malo dôjsť k odrazeniu agresie nepriateľa a po prechode do protiútoky k jeho zničeniu. V priebehu cvičenia sa uskutočnili prieskumy našich komunikácií pre prípadné ďalšie presuny sovietskych jednotiek. Samotné ukončenie cvičenia malo neslávny záver, keďže došlo k provokatívnemu predlžovaniu odsunu cvičiacich sovietskych vojsk z čs. územia až do 3. augusta 1968. Spojovacia sieť z cvičenia, predovšetkým tzv. spojenie „VČ“, zostala aj po jeho ukončení rozvinutá. Dovedna sa cvičenia zúčastnilo len na čs. území okolo 24 000 vojakov (z toho takmer 18 000 spojeneckých), 79 tankov (z toho 68 spojeneckých) a 87 lietadiel alebo vrtuľníkov (z toho 66 spojeneckých).

¹⁰⁹ ŠO – školské oddelenie.

IX. Vytváření kanálů přes státní hranici:

Vytváření kanálu přes státní hranici a v některých případech i jejich využití k převodu čs. občanů do kapitalistického zahraničí nelze jinak charakterizovat než jako nejzávažnější činnost z období srpna 1968, jako přímou zradu myšlenek socialismu a krajní hranici protisovětské činnosti.

Ať již se o vytvoření kanálů přes státní hranici pokoušel kdokoliv a s jakoukoliv motivací, konec konců konečná realizace těchto snah připadla na příslušníky Pohraniční stráže, tedy ty, kteří mají ochraňovat naši státní hranici před pronikáním nepřátelských živlů do ČSSR a kteří svým jednáním hrubým způsobem porušili své povinnosti.

Vojenskou kontrarozvědkou bylo doposud zjištěno 15 případů takovéto činnosti: [...].

X. Technická a jiná pomoc:

V této části zprávy jsou uvedeny případy, kdy ze strany vojenských osob byla vyvíjena činnost k poskytnutí pomoci osobám mimo rámec ČSLA, vyvíjejícím nepřátelskou, protisovětskou činnost. Jednalo se o pomoc v zásobování, výpomoc dopravními prostředky, využití vojenských odborníků apod.

Do současné doby bylo vojenskou kontrarozvědkou zjištěno 11 případů tohoto charakteru, z nich pak k jednotlivým uvádím:

Východní vojenský okruh:

- 7/ Vojenskou kontrarozvědkou byl získán poznatek, že v Leteckých opravárnách v Bánské Bystrici byly v srpnových dnech 1968 prováděny opravy vysílacích zařízení na požadavek rozhlasového studia Bánská Bystrica. Podle dosud neověřeného poznatku byla v uvedené dny z posádky Sliač vyslána skupina vojáků základní služby s úkolem zajišťovat nebo technicky zabezpečit zřízení a provoz tzv. „legálních vysílačů“. Poznatek je v současné době prověřován.
- 8/ Bylo zjištěno, že v srpnu 1968 navázali příslušníci MěVS Košice mjr. GAJDOŠ Felix a mjr. DANI Michal úzke kontakty s redaktory čs. rozhlasu a televize Košice a s redaktory Východoslovenských novin, kteří se v těchto dnech aktivně angažovali ve štvavém vysílání. Úzky styk byl těmito důstojníky udržován zejména s redaktorem BAZOVSKÝM. Po znemožnění vysílání ze stáleho studia Košického rozhlasu se skupina redaktorů přemístila na náhradní stanoviště a pro případ, že by i toto musela opustit bylo s mjr. GAJDOŠEM dohodnuto, aby zajistil její dočasné umístění v objektu MěVS Košice. Mjr. GAJDOŠ se s tímto požadavkem obrátil na pplk. BARNA Julius, ten však nesouhlasil a odkázal ho na náčelníka MěVS. Poté mjr. GAJDOŠ od dalších snah v tomto směru upustil, a šetřením bylo prověřeno, že místnosti MěVS nebyly k tomuto účely zneužity.

[...]

Příloha číslo 1
HLAVNÍ SPRÁVA
VOJENSKÉ KONTRAROVĚDKY

PŘEHLED PŘÍPADŮ ZNEUŽITÍ PROSTŘEDKŮ ČSLA V SRPNU 1968

	Zneužití spojovacích prostředků ČSLA	Přípravy ke zneužití spojovacích prostředků ČSLA	Zneužití tiskářských a rozmnožovacích zařízení ČSLA	Vytváření nelegálních nebo záložních štábů	Organizování sprav. činnosti proti spojeneckým vojskům	Manipulace se zbraněmi a střelivem	Organizování obrany vojenských objektů	Vytváření ilegálních organizací, spolupráce s takovými organiz	Vytváření kanálů přes státní hranici	Technická a jiná pomoc
MNO	3	2	3/2	-	-	-	-	-	1	-
Vojenské školy	2/1	4	6/1	1	-	1	2	4	1	-
ZVO										
bývalý SVO	18/10	3/1	4/1	-	-	-	4	2	1	4
Bývalý ZVO	8/1	4/1	3	1	3	3	2	5	2	2
VVO	6/2	7/3	8	-	1	-	-	-	-	2
10. LA	10/2	1	-	-	6	-	-	-	-	3
7. APVOS	25/5	6/3	4	-	-	-	1	-	-	-
Žel. a silniční vojsko	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-
VPS	8/3	3/1	6	4	-	1	-	-	10	-
celkem	81/24	30/9	35/4	6	10	5	10	11	15	11

Poznámka:

Ve zlomku uváděn – počet případů celkem / počtem případů z popudu terit. orgánů KSČ.